

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА УПРАВЛІННЯ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 2(37), с. 61–65

Сучасний вищий заклад освіти МВС України є складною за своєю структурою і функціями системою, яка потребує належного рівня організації управління нею. Основною метою діяльності ВНЗ є підготовка фахівців для органів і підрозділів МВС, інших органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій України. Управління ВНЗ МВС України передбачає процес цілеспрямованого організуючого впливу на відповідну підсистему у сфері освіти з метою підготовки висококваліфікованих кадрів для МВС України та інших сфер життєдіяльності суспільства і держави.

Вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України (далі — МВС) є державними навчальними закладами, які підпорядковані МВС, засновані і діють згідно із законодавством України, реалізують відповідно до наданої ліцензії (ліцензій) освітньо-професійні програми підготовки фахівців за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечують навчання, виховання та професійну підготовку осіб з урахуванням нормативних вимог у галузі вищої освіти з метою задоволення освітніх потреб особи, суспільства і держави, а також здійснюють наукову і науково-технічну діяльність [1].

Визначимо сутність, структуру ВНЗ МВС України та розглянемо особливості управління вищими навчальними закладами системи МВС України.

Сучасний вищий заклад освіти МВС України є складною за своєю структурою і функціями системою, яка потребує належного рівня організації управління нею. Завдання відомчої вищої освіти вимагають вирішення комплексу різноманітних і різнобічних завдань щодо підготовки фахівців різних напрямів оперативно-службової діяльності в органах внутрішніх справ, організації

навчально-методичної і виховної роботи, проведення наукових і науково-дослідних робіт, організації перепідготовки і підвищення кваліфікації практичних працівників ОВС, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу і наукових досліджень. Система вищих закладів освіти МВС охоплює підготовку фахівців найвищої кваліфікації щодо всіх галузей діяльності: органів внутрішніх справ [5].

Основною метою діяльності ВНЗ є підготовка фахівців для органів і підрозділів МВС, інших органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій України.

Головними завданнями ВНЗ є:

- освітня діяльність з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та спеціалізації фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів згідно зі стандартами вищої освіти;
- виконання державного замовлення та угод на підготовку фахівців з вищою освітою;
- наукова, науково-педагогічна, науково-практична, науково-технічна і культурно-виховна діяльність;
- підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів для МВС;

- спеціальна курсова підготовка;
- довузівська профорієнтаційна підготовка учнів шкіл, ліцеїв, гімназій та інших загальноосвітніх навчальних закладів, а також інших осіб, які мають право вступу до ВНЗ [1].

Основним завданням ВНЗ МВС України у контексті реформування вітчизняної системи вищої освіти є запровадження передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічній ECTS (найпоширеніший у європейських університетах системі взаємного зарахування (трансферу) та накопичення кредитів). Важливим моментом запровадження цієї системи є можливість урахувати не тільки навчальне навантаження, а й інші досягнення курсанта, студента (слухача) [3].

Організація діяльності складного і побудованого за системним принципом організму, яким є вищий заклад освіти в системі МВС, а також управління нею здійснюється відповідно до напрацьованої на сьогодні нормативної бази, основи якої закладені в Конституції України, законах України “Про міліцію”, “Про освіту”, інших чинних актах законодавства.

Аналіз механізмів державного управління розвитком вищих навчальних закладів системи МВС України показав, що функціонування системи вищої освіти МВС України ґрунтується на законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про міліцію”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, указах Президента України “Про Основні напрями реформування вищої освіти в Україні”, “Про Національну доктрину розвитку освіти”, “Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України”, постановах Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад”, наказах МВС України “Про Програму реформування системи освіти МВС України”, “Про затвердження Правил відбору та прийому до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України”, “Про затвердження Типового договору про підготовку фахівця у вищому навчальному

закладі Міністерства внутрішніх справ України”, “Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС”, “Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ України”, “Про затвердження Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною формами навчання”, “Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України”, “Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України” та інших нормативно-правових актах.

Особливості здійснення управлінської діяльності у відомчих вищих закладах освіти (ВЗО) МВС України визначаються їх специфікою, особливими, притаманними лише їм рисами. По-перше, відомчі ВЗО є винятково державними, а відтак на них покладено особливу відповідальність в організації та проведенні навчального процесу, наукових досліджень, підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів згідно з цим високим статусом і вимогами, які з цього випливають [5].

По-друге, професорсько-викладацький склад, співробітники, курсанти і слухачі проходять службу в органах внутрішніх справ МВС України, належать до постійного та перемінного атестованого особового складу. Отже, управлінська, навчально-методична, наукова, виховна діяльність здійснюються на підставі не лише норм, викладених у документах, що регламентують функціонування вищої школи (зокрема, її найпотужнішого, державного сектора) в межах усієї України, а й передусім розвиненої відомчої нормативної бази [2].

Управління вищим закладом освіти МВС за своїм змістом має враховувати різноманітність і специфічність поставлених перед органами внутрішніх справ завдань, зокрема, ту обставину, що вони з-поміж усіх інших силових структур держави найтісніше взаємодіють з населенням, мають здатність вирішувати складні правоохоронні завдання

лише враховуючи всі суспільні чинники, корелюючи свою роботу відповідно до найбільш важливих і значущих соціальних процесів [6].

Здійснення управлінських функцій у вищому закладі освіти МВС України поділяється на дві основні складові: зовнішній управлінський вплив, джерелом якого виступають правові акти й акти управління суб'єктів, до відома яких віднесено ці завдання: Міністерства внутрішніх справ України в цілому, його керівництва, Головного управління по роботі з особовим складом (яке безпосередньо керує роботою ВЗО МВС), інших галузевих Головних управлінь, керуючих елементів МВС як єдиної функціональної системи. Другою складовою виступає управління вищим закладом освіти, що відбувається всередині тієї, відносно замкненої системи, якою він є. Суб'єктами управління тут виступають органи, на які покладено за посадовими обов'язками здійснення управлінських функцій власне у ВЗО, а саме на ректорат і Вчену раду.

Специфіка управління вищим закладом освіти МВС України полягає також у тому, до якого з існуючих в Україні видів державних вищих закладів освіти належить об'єкт управлінського впливу [4].

Існуюча на сьогодні розгалужена і достатньо розвинена система відомчої освіти сформувалась буквально за лічені роки, вже в добу державної незалежності України. До ВНЗ належать навчальні заклади таких типів: університети, академії, інститути, коледжі, училища.

Університет — багатопрофільний вищий заклад освіти, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою, широкого спектру напрямів науки, техніки і культури за освітньо-професійними програмами всіх рівнів, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром, сприяє поширенню наукових знань і здійснює культурно-просвітницьку діяльність серед населення, має розвинену інфраструктуру, високий рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення своєї діяльності [1].

Академія — вищий заклад освіти, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів в окремо визначеній галузі знань, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром у сфері своєї діяльності, має високий рівень кадрового та матеріально-технічного забезпечення [1].

Інститут — вищий заклад освіти або структурний підрозділ університету, академії, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами всіх рівнів у певній галузі науки, освіти, провадить наукову та науково-виробничу діяльність, має високий кадровий та матеріально-технічний потенціал [1].

Училище — вищий заклад освіти або структурний підрозділ університету, академії, інституту, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою за освітньо-професійними програмами молодшого спеціаліста, має необхідний кадровий потенціал, матеріально-технічну базу [3].

Кожен ВНЗ МВС виступає як суб'єкт державного управління відповідно до свого постійного та перемінного складу та підпорядкованих йому структурних органів (підрозділів, служб). Об'єктом управління ВНЗ МВС виступають відповідні органи виконавчої влади, зокрема, такі як Міністерство освіти і науки України, Міністерство внутрішніх справ України, Вища атестаційна комісія України тощо.

Управління ВНЗ здійснюють: ректор (начальник); проректори (заступники начальника); вчені ради; наглядові ради; робочі та дорадчі органи; органи громадського самоврядування; органи курсантського (слухацького, студентського) самоврядування [2].

Структурними підрозділами ВНЗ є інститути, факультети, кафедри, філії, бібліотеки, курси, підрозділи забезпечення навчального процесу тощо. Управління ВНЗ здійснюється на основі принципів: розмежування прав, повноважень та відповідальності МОН, МВС, керівництва ВНЗ та його структурних підрозділів; поєднання колегіальних та

єдиноначальних засад; академічної автономії та самоврядування.

У структурі вищих закладів освіти МВС України можуть бути відмінності, викликані індивідуальними особливостями кожного ВЗО. Усі разом, у цілому підрозділи ВЗО МВС мають діяти у тісній взаємодії між собою, комплексно, синхронно, аби забезпечити успішне виконання завдань, поставлених перед відомчою вищою школою Міністерства внутрішніх справ України.

Управління вищим закладом освіти здійснюється на засадах поєднання єдиноначальності та колегіальності. Виконання завдань та функцій, покладених на ВНЗ МВС, а також реалізація наданих їм повноважень потребує чіткого управління їх діяльністю, яке умовно можна об'єднати у два види: зовнішнє та внутрішнє управління. До органів державного (зовнішнього) управління ВНЗ МВС віднесено: Міністерство освіти і науки України, Міністерство внутрішніх справ України та Вищу атестаційну комісію України. Систему внутрішнього управління ВНЗ МВС пропонується розглядати як дворівневу. До першого рівня входить керівник ВНЗ МВС України та посадові особи, яким, відповідно до законодавства, дозволено делегувати частину прав та обов'язків керівника ВНЗ МВС. До таких осіб належать: проректори, які відповідають за певні напрями діяльності, здійснюють безпосереднє керівництво навчальною, науково-методичною, науковою та адміністративно-господарською діяльністю ВНЗ МВС України. До суб'єктів другого рівня системи управління ВНЗ МВС належать: Вчена рада ВНЗ МВС, вчені ради відповідних структурних підрозділів ВНЗ МВС (навчально-наукових інститутів, філій, факультетів, тощо); робочі органи — ректорат, оперативна нарада факультету; приймальна комісія, також збори трудового колективу, органи слухацького (курсантського) самоврядування, начальників усіх структурних підрозділів, що функціонують у складі ВНЗ МВС [1; 2; 3; 5; 6].

Особливість діяльності усіх ВНЗ МВС України як об'єкта адміністративно-правового

регулювання насамперед визначається: метою їх утворення та діяльності; специфічним характером завдань, функцій та повноважень, які вони виконують (реалізують); їх організаційно-штатною структурою; спеціальним порядком їх утворення, реорганізації та ліквідації; характером зовнішніх та внутрішньо-організаційних взаємозв'язків, які виникають під час їх діяльності; особливим статусом суб'єктів навчально-виховного процесу; системою управління ВНЗ МВС, його специфічними формами та методами такого управління; характером та видами адміністративно-правових відносин, які складаються у процесі їх діяльності.

Таким чином, під управлінням ВНЗ МВС України ми розуміємо процес цілеспрямованого організуючого впливу на відповідну підсистему у сфері освіти з метою підготовки висококваліфікованих кадрів для МВС України та інших сфер життєдіяльності суспільства і держави.

Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення організаційно-правових аспектів управління вищим навчальним закладом МВС України.

Література

1. Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС: Наказ МВС України від 14.02.2008 № 62. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://mvs_ua.org.doc
2. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ: теорія, досвід, шляхи удосконалення. — Х.: Основа, 1996. — 398 с.
3. Бесчастний В. М. Державне управління освітою в умовах економічної та освітньої глобалізації // Економіка та держава. — 2009. — № 12. — С. 15–17.
4. Черв'якова О. В. Організаційно-правові аспекти управління вищим навчальним закладом МВС України: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. — Х., 2002. — 219 с.
5. Ясько П. В. Вищі навчальні заклади системи МВС України. — К.: Лібра, 2009. — 161 с.
6. Ярош М. В. Управління ВНЗ МВС України — К.: Наук. думка, 2011. — 142 с.

Визначено сутність і структуру ВНЗ МВС України та розглянуто особливості управління цими навчальними закладами.

Определены сущность и структура вузов МВД Украины, рассмотрены особенности управления этими учебными заведениями.

Certainly essence, structure of higher educational establishments of MIA of Ukraine and the features of management of the system of MIA of Ukraine higher educational establishments are selected.

Надійшла 23 січня 2013 р.